

Rīgā

12.04.2021. Nr. LPA 1.8.-9

**Saeimas Valsts pārvaldes un
pašvaldības komisijai**

*Par likumprojektu "Pašvaldību likums"
(Nr. 976/Lp13)*

Biedrība "Latvijas Pilsoniskā alianse" ir izskatījusi Ministru kabineta iesniegto likumprojektu "Pašvaldību likums" (turpmāk – Likumprojekts). Neskatoties uz to, ka Likumprojekts, salīdzinoši ar pašreiz spēkā esošo normatīvo bāzi, kas regulē pašvaldību darbu, satur plašāku sabiedrības līdzdalības regulējumu, tomēr saskatām, ka dažviet regulējums ir pārāk vispārīgs un var tikt interpretēts atšķirīgi pašvaldībās, tādejādi arī nenasniegt mērķi – veidot atvērtas pašvaldības, kā arī Likumprojekts pietiekami nerisina pašvaldību atklātības un sabiedrības informēšanas problēmjaudātumus. Biedrības ieskatā, ir svarīgi Likumprojektā iekļaut normas, kas veicina līdzdalību, kā arī veicinātu sadarbību starp pašvaldību un pilsonisko sabiedrību, tāpēc sniedzam šādus priekšlikumus un iebildumus:

Aicinām Likumprojekta 5. pantu papildināt ar jaunu daļu šādā redakcijā:

"(20) " sekmēt un sniegt atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām administratīvajā teritorijā".

Aicinām Likumprojekta 6. pantu "Brīvprātīgās iniciatīvas" papildināt ar atklātības prasībām, izsakot panta ceturto daļu šādā redakcijā:

"Pašvaldība saistošajos noteikumos nosaka brīvprātīgo iniciatīvu noteikumus un kritērijus to izpildei. Informāciju par finanšu līdzekļu piešķiršanu, izlietojumu un sasniegtajiem rezultātiem brīvprātīgo iniciatīvu izpildei publicē pašvaldības oficiālajā tīmekļa vietnē, un ievērojot šī likuma 79. panta prasības, pašvaldības publiskajā gada pārskatā."

Bez tam, pašvaldības gada pārskatā jānorāda informācija arī par sabiedrības līdzdalības nodrošināšanu.

Latvijas Pilsoniskā alianse izsaka priekšlikumu noteikt, ka ne tikai attiecībā uz domes priekšsēdētāju un domes priekšsēdētāja vietniekiem ir noteikts ierobežojums par amatu ieņemšanu, kā to paredz Likumprojekta 16. panta pirmā daļa, bet arī noteikt, ka komiteju, komisiju un citu vēlētu struktūrvienību vadītāju amata kandidāti nedrīkst virzīti, ja Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā šai personā ir piemērots procesuālais piespiedu līdzeklis (drošības līdzeklis), kas liedz vai varētu liegt pildīt šādus amata pienākumus. Līdz ar ko Likumprojekta 16. panta pirmo daļu jāizsaka šādā redakcijā:

"(1) Par domes priekšsēdētāja, priekšsēdētāja vietnieka, **komiteju, komisija un citu domes vēlētu struktūru** amata kandidātu nevar izvirzīt domes deputātu, kuram Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā piemērots procesuālais piespiedu līdzeklis (drošības līdzeklis) liedz pildīt ~~domes priekšsēdētāja vai priekšsēdētāja vietnieka attiecīgā~~ amata pienākumus."

Latvijas Pilsoniskās alianses ieskatā, Likumprojekta 21. panta "Pašvaldības izpilddirektora un izpilddirektora vietnieka iecelšana" trešā daļa esošajā redakcijā pieļauj, ka par izpilddirektoru var kļūt persona bez iepriekšējas darba pieredzes vadošā amatā. Iebilstam esošajai Likumprojekta 21. panta trešās daļas redakcijai, kas pieļauj, ka pašvaldības vienā no vadošajiem amatiem nokļūst persona, kurai nav atbilstoša darba pieredze. Tādējādi likumprojekta 21. panta trešā daļa jāpapildina ar jaunu 4. punktu šādā redakcijā "4) iepriekšējā darba pieredze vadošā amatā vismaz trīs gadi vai pieredze vairāk kā 10 darbinieku komandas vadībā vismaz trīs gads". Attiecīgi pašreizējās redakcijas visi punkti sākot ar pašreizējo 4. punktu pieaug par vienu.

Ņemot vērā, ka Likumprojekta 21. panta piektajā daļā attiecībā uz izpilddirektora vietnieka atlases kritēriji nesatur minimālās prasības par izglītību un darba pieredzi, var veidoties situācija, ka pašvaldība nosaka neadekvāti zemas prasības, tādējādi riskējot ar nekompetentu lēmumu pieņemšanu. Turklāt jāņem vērā, ka valstspilsētās un Rīgā par izpilddirektoru vietniekiem būtu jābūt personām ar augstāko izglītību un darba pieredzi vadošā amatā. Minimālām prasībām ir jābūt noteiktām, jo izpilddirektora vietnieks aizvieto izpilddirektoru tā prombūtnes laikā. Ņemot vērā minēto, Likumprojekta 21. panta piektā daļa jāizsaka šādā redakcijā:

"(5) Pašvaldības izpilddirektoram var būt viens vai vairāki vietnieki. Pašvaldības izpilddirektora vietnieku skaitu nosaka pašvaldības nolikumā. Pašvaldības izpilddirektora vietnieka amata kandidātu atlase notiek atklātā konkursā. Pašvaldības izpilddirektora vietnieka amata kandidātu vērtēšanas kārtību un kritērijus (tajā skaitā kandidāta izglītības, **kas nevar būt zemāka par augstāko izglītību**, iepriekšējās darba pieredzes, **kas nevar būt mazāka par trīs gadiem**, un kompetences prasības) nosaka dome."

Latvijas Pilsoniskā alianse izsaka priekšlikumu precizēt Likumprojekta ceturto daļu, nosakot, cik ilgi ir pieļaujama situācija, ka pašvaldības izpilddirektors var turpināt pildīt amata pienākumus pēc divu termiņu beigām. Jāmin, ka pašreizējā panta un daļas redakcija pieļauj iespēju, ka pašvaldības izpilddirektors var turpināt darbu amatā nenoteiktu periodu, piemēram, pašvaldībai sarīkojot formālu konkursu vai arī izbeidzot konkursu bez rezultātu.

Aicinām izteikt Likumprojekta 21. panta ceturto daļu šādā redakcijā:

"(4) Pašvaldības izpilddirektora pilnvaru termiņu skaita no amatā iecelšanas dienas vai pilnvaru termiņa pagarināšanas dienas. Pašvaldības izpilddirektors pēc pilnvaru termiņa beigām turpina pildīt izpilddirektora pienākumus līdz jauna pašvaldības izpilddirektora iecelšanai, **bet ne ilgāk kā sešus mēnešus**, ja pašvaldībā nav izpilddirektora vietnieka."

Aicinām papildināt Likumprojekta 30. panta pirmo daļu ar jaunu punktu šādā redakcijā:

"4) administratīvās teritorijas iedzīvotāju padome".

Likumprojektā ir iekļauts tikai viens sabiedrības informēšanas kanāls – informatīvie izdevumi, taču aicinām Likumprojektā paredzēt plašāku iespējamo sabiedrības informēšanas kanālu uzskaitījumu. Izsakām priekšlikumu Likumprojekta 6. nodaļu "Sabiedrības iesaiste pašvaldības darbā" papildināt ar jaunu pantu saistībā ar sabiedrības informēšanu, nosakot pamatprincipus, kādai informācijai jābūt publicētai pašvaldību un to iestāžu tīmekļa vietnēs. Kā arī aicinām ņemt vērā, ka pašvaldības aktuālo informāciju var publicēt ne tikai informatīvajā izdevumā, bet arī sociālo mediju kontos, tāpat pašvaldības mēdz apmaksāt TV un radio raidījumus, tādēļ ir nepieciešams noteikt minimālos principus, piemēram, izsakot Likumprojekta 53. panta piekto daļu šādā redakcijā:

"(5) informācija, kas tiek sniegta sabiedrībai vai masu saziņas līdzekļos, publicēta sociālajos tīklos no pašvaldības profila konta, ir jābūt patiesai, objektīvai un tiesiskai. Informācija nedrīkst būt subjektīva un tendencioza".

Ņemot vērā, ka faktiski visās valstspilsētās ir augstākās mācību iestādes, kurās liela daļa studējošo ir iesaistīti pilsētā notiekošajās aktivitātēs, un to, ka studējošie bieži ir sociāli aktīvi un var sniegt priekšlikumus par pašvaldībā notiekošo, Latvijas Pilsoniskās alianses ieskatā, ir būtiski arī paredzēt, ka studējoši var iesaistīties pašvaldību konsultatīvo padomju darbā.

Izsakām priekšlikumu izteikt Likumprojekta 55. panta pirmo daļu šādā redakcijā:

"(1) Lai iesaistītu sabiedrību atsevišķu pašvaldības funkciju vai uzdevumu pildīšanā, pašvaldība no attiecīgās pašvaldības iedzīvotājiem, pašvaldības administratīvajā teritorijā reģistrētu komersantu vai komersantu filiāļu, biedrību vai nodibinājumu pārstāvjiem, ~~kā arī~~ pašvaldības administratīvajā teritorijā strādājošiem speciālistiem un **augstākā mācību iestādē studējošajiem** var izveidot konsultatīvās padomes, komisijas vai darba grupas. Konsultatīvās padomes, komisijas vai darba grupas sastāvā var iekļaut domes deputātus."

Latvijas Pilsoniskā alianse jau vairākkārt ir norādījusi, ka ar Likumprojektu veidoto pašvaldību darbība nav caurskatāma. Joprojām pastāv iespēja, ka komisiju sēdes var nenotikt atklāti, tādējādi izslēdzot pilsoniskās sabiedrības līdzdarbošanos visai sabiedrībai svarīgu jautājumu risināšanā. Iebilstam esošajai Likumprojekta 55. pantā noteiktajai kārtībai par konsultatīvo padomju, komisiju un darba grupu sēžu rīkošanu. Likumprojekta 55. pantā jānosaka atklātības principi, kas varētu veicināt pašvaldības iedzīvotāju interešu izpildi. Latvijas Pilsoniskās alianses ieskatā, Likumprojekta 55. pants jāpapildina ar šādām jaunām daļām:

"(5) Konsultatīvo padomju, komisiju un darba grupu sēdes ir atklātas.

(6) Konsultatīvo padomju, komisiju un darba grupu sēdes protokolē. Protokolu paraksta priekšsēdētājs un sēdes protokolētājs.

(7) Konsultatīvo padomju, komisiju un darba grupu sēdes protokols, kā arī sēdes audio vai audiovizuāls ieraksts ir publiski pieejams, ievērojot likumā noteiktos informācijas pieejamības ierobežojumus. Konsultatīvo padomju, komisiju un darba grupu sēdes protokolu publicē pašvaldības oficiālajā tīmekļvietnē ne vēlāk kā trešajā darba dienā pēc to parakstīšanas. Konsultatīvo padomju, komisiju un darba grupu sēdes audio vai audiovizuālu ierakstu ievieto pašvaldības oficiālajā tīmekļvietnē trīs darba dienu laikā pēc sēdes."

Ņemot vērā, ka pašvaldības tiek ieviests jauns iedzīvotāju interešu pārstāvēšanas mehānisms, Latvijas Pilsoniskās alianses ieskatā, šādam iedzīvotāju pārstāvniecības mehānismam ir jābūt arī reālai iespējai ietekmēt pašvaldībā notiekošos procesus arī ar savām iniciatīvām, tāpēc uzskatām, ka Likumprojekta 56. panta otrajā daļā nepieciešams noteikt, ka publiskā apspriede ir ierosināma arī pēc novada iedzīvotāju padomes iniciatīvās bez domes lēmuma. Attiecīgi Likumprojekta 56. panta otrā daļa jāizsaka šādā redakcijā:

"(2) Publisko apspriešanu rīko pēc pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju, **iedzīvotāju padomes**, domes vai domes priekšsēdētāja iniciatīvas un pamatojoties uz domes lēmumu. Ja publisko apspriešanu ierosina iedzīvotāji, ierosinājumu paraksta vismaz 10 procenti pilngadīgo iedzīvotāju, kuru intereses skar publiskajai apspriešanai ierosinātais jautājums."

Ņemot vērā, ka publiskās apspriedes ir konsultatīva rakstura, nav pamata ierobežot jautājumu loku, par ko var rīkot publiskās apspriedes. Aicinām dzēst 56. panta piekto daļu, tādejādi

ņņemt ierobeņojumus jeb jautājumū loku, par kuriem nevar konsultēties, proti, - pašvaldības budņžetu, pašvaldības pakalpojumu maksu, nodokļū vai nodevu likmēm, pašvaldības amatpersonū iecelšanu amatā un atbrīvošanu no tā, kā arī par jautājumiem, par kuriem izdodams administratīvais akts vai kas ir citu institūciju kompetencē.

ņņemot vērā, ka kolektīvā iesnieguma izskatīšanā var būt iesaistītas vairākas pašvaldības institūcijas, izsakām priekšlikumu likumprojektā paredzēt, ka tiek noteikta atbildīgā komisija par iedzīvotāju kolektīvā iesnieguma izskatīšanu, kā arī noteikt, ka par attiecīgā iesnieguma virzību regulāri (ik pēc 30 dienām) tiek informēti iesniedzēji, ja iesnieguma izskatīšana un lēmuma pieņemšana ir laikietilpīga. Aicinām papildināt Likumprojekta 59. pantu ar septīto daļu šādā redakcijā:

"(7) Dome nosaka atbildīgo komisiju par kolektīvā iesnieguma virzību, kura kolektīvā iesnieguma izskatīšanas gaitā pašvaldībā ir atbildīga par kolektīvā iesnieguma virzību, informācijas snieņšanu adresātiem, kā arī par informācijas publicēšanu pašvaldības tīmekļa vietnē."

Latvijas Pilsoniskā alianse iebilst pret to, ka novadu administratīvajos centros un valstspilsētas pašvaldībās netiek pieļauta iespēja izveidot iedzīvotāju padomes. Iebilstam ierobeņojumam, kas nostāda novadu centrus sliktākā stāvoklī kā atsevišķas novadu daļas, kas var veidot iedzīvotāju padomes, tādējādi nodrošinot pārstāvniecību iedzīvotājiem svarīgu jautājumu risināšanā. Ņņemot vērā minēto, aicinām Likumprojekta 60. panta pirmajā daļā svītrot vārdus "Padomi neveido novada administratīvajā centrā un valstspilsētas pašvaldībā."

Tāpat, Ņņemot vērā, ka Likumprojekts paredz intensīvu darbu iedzīvotāju padomes locekļiem (63. panta pirmā daļa "Padomes darbs notiek sēdēs. Padomes sēdes notiek ne retāk kā reizi ceturksnī"), ir pamatotas bažas, ka šāds darbs uz brīvnprātības principa nav ilgtspējīgs, tādēļ aicinām Likumprojekta 63. panta papildināt ar jaunu daļu šādā redakcijā:

"(10) Par darbu iedzīvotāju padomē tās locekļi saņem atlīdzību atbilstoši Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonū un darbinieku atlīdzības likumam, ko sedz no pašvaldības budņžeta."

Aicinām ar Likumprojektu nodrošināt pašvaldību darbībā atklātību par finanšu līdzekļu piešķiršanu visām juridiskām personām, un Likumprojekta 79. panta pirmo daļu izteikt šādā redakcijā:

"(1) Dome nodrošina pašvaldības gada publiskā pārskata sagatavošanu un pieejamību atbilstoši likumā noteiktajām prasībām, tajā skaitā ietverot šādu informāciju: finanšu līdzekļu piešķiršanu komersantiem, biedrībām, nodibinājumiem, arodbiedrībām, reliģiskām organizācijām un sociālajiem uzņņēmumiem, norādot katra finanšu piešķiruma apmēru un mērķi, kā arī piešķirto finanšu līdzekļu izlietojuma rezultātus, ciktāl tie sasniegti iepriekšējā gadā."

Lai sabiedrībai būtu pieejama informācija par publisko finanšu līdzekļu izlietojumu un tā efektivitāti, kā arī, lai novērstu šaubas par valsts amatpersonū lēmumu pieņemšanas objektivitāti un to darbību sabiedrības interešu labā, pašvaldībai jānodrošina pašvaldības tīmekļa vietnē informācija par:

- Deputātu amatiem ārpus pašvaldības domes, tai skaitā citās pašvaldības iestādēs, biedrībās, nodibinājumos, arodbiedrībās, reliģiskās organizācijās, sociālajos un komercuzņņēmumos;
- informāciju par finanšu līdzekļu piešķiršanu komersantiem, biedrībām, nodibinājumiem, arodbiedrībām, reliģiskām organizācijām un sociālajiem

uzņēmumiem, norādot katra finanšu piešķiruma apmēru un mērķi, kā arī piešķirto finanšu līdzekļu izlietojuma rezultātus.

Tāpēc aicinām papildināt Likumprojekta 76. pantu ar šādu jaunu daļu:

"(4) pašvaldības tīmekļa vietnē publicē informāciju par domes deputātu amatiem, kas nav piešķirti atbilstoši šim likumam, un tiek ieņemti ārpus attiecīgas pašvaldības domes, tai skaitā citās pašvaldības iestādēs, biedrībās, nodibinājumos, arodbiedrībās, reliģiskās organizācijās, sociālajos un komercuzņēmumos".

Latvijas Pilsoniskā alianse aicina papildināt Likumprojekta pārejas noteikumu sadaļu ar jaunu daļu šādā redakcijā "17) Pašvaldību tīmekļu vietnēs sadaļa "Sabiedrības līdzdalība" tiek izvietota vietnes pirmajā skatā (sākumlapā), kur tiek publicēta vismaz šāda informācija:

- izstrādes un saskaņošanas procesā esošiem saistošiem noteikumu un domes lēmumu projekti;
- publiskajai apspriešanai nodotie dokumenti un ar tiem saistītie pašvaldības lēmumi visā publiskās apspriešanas laikā un vismaz vienu gadu pēc publiskās apspriešanas kopsavilkuma apstiprināšanas;
- pašvaldības izveidotās konsultatīvās institūcijas, to personālsastāvs, darba kārtības un sēžu protokoli (tajā skaitā arī audio un video formātā);
- pašvaldības administratīvajā teritorijā deklarēto Latvijas pilsoņu skaits, kuri iesnieguma iesniegšanas dienā ir sasnieguši 16 gadu vecumu."

Aicinām noteikt, ka pašvaldība ar saistošajiem noteikumiem nevar radīt administratīvo slogu vai arī, ja administratīvais slogs ir neizbēgams, tad jābūt līdzvērtīga apjoma administratīvā sloga samazinājumam vai arī pamatojumam, kāpēc nav iespējams samazināt administratīvo slogu citā jomā. Piemēram, valsts pārvaldē tiek izmantots "Nulles birokrātijas princips".

Ar cieņu,

Direktore

(paraksts*)

Kristīne Zonberga

* Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu

Zonberga
Kristine@nvo.lv
Zaļūksnis
Artis@nvo.lv
24245580

Kultūras ministrija

Sabiedrības integrācijas
fonds

Atzinums ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par atzinuma saturu atbild Latvijas Pilsoniskā alianse.